SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

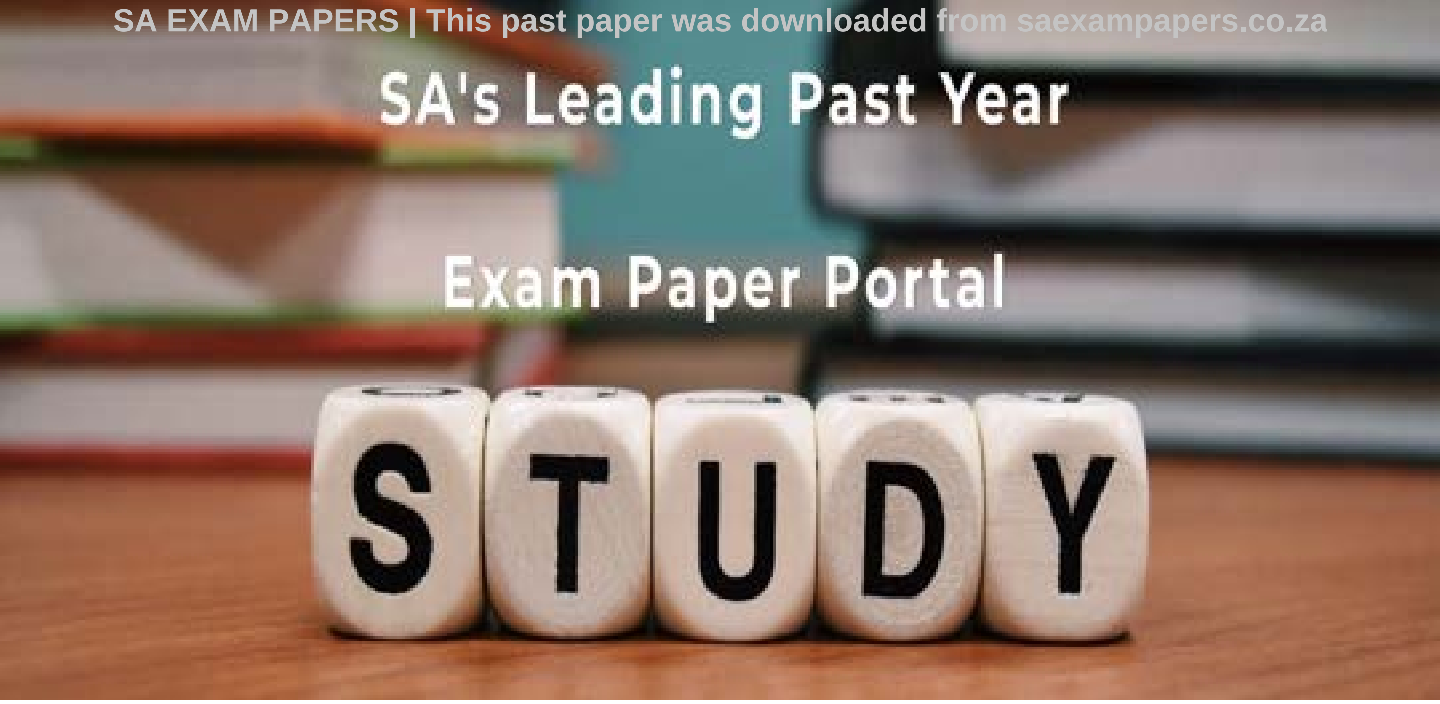

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies ☺

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

Province of the EASTERN CAPE EDUCATION

NASIONALE SENIORSERTIFIKAAT

GRAAD 12

JUNIE 2024

EKONOMIE V2 NASIENRIGLYN

PUNTE: 150

Hierdie nasienriglyn bestaan uit 18 bladsye.

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

AFDELING A (VERPLIGTEND)

VRAAG 1

1.1 MEERVOUDIGEKEUSE-VRAE

1.1.1 C ✓✓ (gelykbreek)

1.1.2 B ✓✓ (prysnemer)

1.1.3 D ✓✓ (Wet op Mededinging)

1.1.4 A ✓✓ (monopolie)

1.1.5 C ✓✓ (minimum pryse)

1.1.6 B ✓✓ (projekte in die openbare sektor)

1.1.7 A ✓✓ (winste)

1.1.8 D ✓✓ (sondebelasting) (8 x 2) (16)

1.2 PAS-ITEMS

1.2.1 E ✓ – Werklike uitgawes van besighede

1.2.2 A ✓ – 'n Instelling wat beperkende sakepraktyke ondersoek

1.2.3 F ✓ – 'n Markstruktuur waarin daar baie kopers en verkopers is

1.2.4 B ✓ – 'n Groep produsente wat 'n kollektiewe monopolie vorm

1.2.5 G ✓ – Koste betaal deur die verbruiker wanneer goedere gekoop word

1.2.6 H ✓ – 'n Onwettige mark waarin goedere gekoop en verkoop word

1.2.7 C ✓ – Goedere wat vir die samelewing voordelig is

1.2.8 D ✓ – Verwys na die ekstra hoeveelheid inkomste wat verkry word deur nog een produksie-eenheid te verkoop (8 x 1) (8)

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

1.3 **GEE EEN TERM**

1.3.1 Homogeen ✓

1.3.2 Totale inkomste ✓

1.3.3 Prysleierskap ✓

1.3.4 Langtermyn ✓

1.3.5 Produktiewe ondoeltreffendheid ✓

1.3.6 Subsidies ✓ (6 x 1) (6)

TOTAAL AFDELING A: 30

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

AFDELING B

Beantwoord enige TWEE van die drie vrae uit hierdie afdeling in jou ANTWOORDEBOEK.

VRAAG 2: MIKRO-EKONOMIE

2.1 2.1.1 **Noem enige TWEE soorte wins in ’n volmaakte mark.**

- Normale wins ✓
- Ekonomiese wins ✓/ supernormale wins ✓/ abnormale wins ✓

(2 x 1) (2)

2.1.2 **Waarom maak ondernemings ’n ekonomiese verlies in die korttermyn?**

- Wanneer ’n besigheid oopmaak, sal dit gekonfronteer word met hoë koste verbonde aan die begin van ’n besigheid ✓✓
- ’n Besigheid kan ’n verlies aan markaandeel ervaar, wat tot ’n vermindering in totale inkomste lei ✓✓
- ’n Besigheid kan ’n toename in totale koste ervaar ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (1 x 2) (2)

2.2 **DATARESPONS**

2.2.1 **Identifiseer ’n gelykbreekpunt op die grafiek hierbo.**

- A of B ✓ (1)

2.2.2 **Noem EEN kromme wat gebruik kan word om winsmaksimaliseringspunt van ’n volmaakte mededingende firma te illustreer.**

- MI ✓ / MK ✓
- Marginale inkomstekurwe ✓ / marginale kostekurwe ✓
- TI (Totale inkomstekurwe) ✓ / TK (Totale kostekurwe) ✓ (2)

2.2.3 **Beskryf kortliks die term *winsmaksimalisering*.**

- Winsmaksimalisering is die korttermyn- of langtermynproses waardeur ’n firma die prys-, inset- en uitsetvlakke kan bepaal wat tot die hoogste moontlike totale winste kan lei. ✓✓ (2)

2.2.4 **Hoekom maksimeer die bostaande firma slegs wins by ‘n uitset van 40?**

- Die gaping tussen TI en TK is die grootste. ✓✓ (2)

2.2.5 **Hoe verskil die totale inkomstekurwe (TI) van ’n volmaakte mededingende firma van dié een van ’n onvolmaakte mededingende firma?**

- Die TI-kromme van ’n perfek mededingende firma is positief skuins (opwaarts skuins van links na regs). ✓✓
- Die een van ’n onvolmaakte kompeterende is bultvormig (begin deur op te staan, die piek te bereik en dan af te neem). ✓✓

(2 x 2) (4)

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

2.3 **DATARESPONS**

2.3.1 **Identifiseer EEN nie-prys mededinging metode wat kettingwinkels gebruik om mee te ding.**

- Aanlyn aankope ✓ (1)

2.3.2 **Noem die markstruktuur wat met kettingwinkels geassosieer word.**

- Monopolistiese mededinging ✓ (1)

2.3.3 **Beskryf kortliks die term *samespanning.***

- ’n Reëling tussen besighede met die doel om mededinging tussen hulle te beperk deur pryse vas te stel. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

2.3.4 **Waarom sal ’n monopolistiese mededinger nie ’n groter markaandeel kry as hulle hul pryse verlaag nie?**

- Monopolistiese mededingers gebruik nieprys-mededinging-strategieë om mee te ding; hulle ding nie mee met pryse nie. ✓✓
- Baie kliënte geniet ander voordele wat hul gunsteling winkel bied, daarom bly hulle lojaal (handelsmerklojaliteit) aan Spar, selfs al verlaag Shoprite hul pryse. ✓✓ (2)

2.3.5 **Watter negatiewe gevolge kan die sluiting van kettingwinkels op werknemers hê?**

- Dit kan tot die aflegging van werkers lei ✓✓
- Dit dra tot minder fisiese interaksie by en dit kan tot antisosiale gedrag en minder werksbevrediging lei ✓✓
- Ouer werknemers sal afgelê word en hulle sal werkloos raak ✓✓
- Werknemers sal geen inkomste verdien nie en dit sal hul lewenstandaard verlaag ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord.) (2 x 2) (4)

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

2.4 **Beskryf kortliks die doelwitte van die Mededingingsbeleid in Suid-Afrika.**

- Om die misbruik van ekonomiese mag te help voorkom, byvoorbeeld deur ʼn monopolis ✓✓
- Om die groei van markkrag deur middel van oornames en samesmeltings te reguleer ✓✓
- Om beperkende besigheidspraktyke te voorkom, veral deur oligopolieë, soos die vasstelling van verkooppryse, samespanning ten opsigte van tenders of prysdiskriminasie ✓✓
- Dra by tot die ontwikkeling van die vyf makro-ekonomiese doelwitte van die staat ✓✓ soos prysstabiliteit en ekonomiese ekwiteit
- Om die doeltreffendheid van markte te verbeter deur wetgewing soos die mededingingswet. ✓✓
- Om ekwiteit in markte te verbeter deur regstellingsmetodes te implementeer, bv. Wet op Gelyke Indiensneming, BBSEB ens. ✓✓
- Om die verbruiker teen onbillike pryse en minderwaardige produkte te beskerm, bv. Mededingingswet ✓✓
- Om prysvasstelling te voorkom wat gewoonlik deur oligopolistiese firmas beoefen word ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte en relevante antwoord.)
(Ken ʼn maksimum van 4 punte toe vir blote lys van feite.) (Maks. 8) (8)

2.5 **Hoe sal die implementering van minimum lone ʼn impak op die ekonomie hê?**

- Minimum lone sal burgers in staat stel om basiese behoeftes te bekostig ✓ wat lei tot ʼn verbetering in die lewenstandaard . ✓
- Bekostigbaarheid sal verbeter as gevolg van die oplegging van minimum lone. ✓✓
- Minimum lone kan ook produktiwiteit verhoog aangesien werkers meer gemotiveerd sal raak en baie harder sal werk .✓✓
- Minimum lone verhoog ook die produksiekoste, daarom wil werkgewers ʼn manier hê om dit te verhaal ✓✓
- Die stygende koste sal die winste van ondernemings verreken. ✓✓
- Sommige entrepreneurs kan kies om pryse te verhoog wat inflasie kan uitlok en dit vir verbruikers moeilik maak om te bekostig ✓✓
- Ander kan hul produksie afskaal wat tot werksverliese kan lei. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)
(Ken ʼn maksimum van 2 punte toe vir blote lys van feite.) (Maks. 8) (8)

[40]

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

VRAAG 3: MIKRO-EKONOMIE

3.1 3.1.1 **Noem enige TWEE kenmerke van openbare goedere.**

- Nie-mededinging ✓
- Nie-uitsluitbaarheid ✓
- Nie-weiering ✓
- Maatskaplike voordele oortref sosiale koste ✓
- Oneindige verbruik ✓ (Enige 2 x 1) (2)

3.1.2 **Hoe sal die vermindering van welvaart en inkomste gapings verbruikers positief beïnvloed?**

- Belasting op rykdom sal die regering help om aan die armes te herverdeel ✓✓
- Meer geld kan aan onderwys en die verbetering van mense se lewens bestee word om armoede te oorkom ✓✓
- Wette kan ook gebruik word om ongelykheid te verminder ✓✓
- Die lewenstandaard van burgers sal verbeter word ✓✓

(Aanvaar enige korrekte relevante antwoord.) (Enige 2 x 1) (2)

3.2 **DATARESPONS**

3.2.1 **Identifiseer die markloon op die grafiek hierbo.**

- 2 500 ✓ (1)

3.2.2 **Noem die kromme in die grafiek wat die werkgewers voorstel.**

- VV ✓ / Vraagkromme ✓ (1)

3.2.3 **Beskryf kortliks die term *maksimum prys*.**

- Dit verwys na 'n prys wat onder die markprys gestel is om ekonomies gemarginaliseerde individue te akkommodeer wat nie die goed of diens kon bekostig nie. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

3.2.4 **Waarom hef die regering indirekte belasting op niemerietegoedere?**

- Hulle beoog om die verbruik van niemeritegoedere te verminder, aangesien dit as skadelik vir die samelewing beskou word. ✓✓
- Belasting help om die eksterne koste (negatiewe eksternaliteite) te internaliseer, sodat verbruikers die volle sosiale koste van hul verbruikskeuse kan betaal. ✓✓
- Indirekte belasting genereer aansienlike staatsinkomste, wat gebruik kan word om openbare dienste te finansier. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord.) (2 x 1) (2)

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

3.2.5 **Waarom is mededinging in die mark goed vir die ekonomie?**

Mededinging is goed vir die ekonomie omdat:

- dit stoot pryse af en stel verbruikers in staat om goedere en dientste te bekostig ✓✓
- wanneer firma`s meding sal verbruikers baat van die verskeidenheid produkte in die mark ✓✓
- maatskappye saleffektief bedryf omdat hulle mededingend moet bly ✓✓
- mededinging stel ekonomiese groei in staat en bevorder globale mededinging ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord) (2 x 2) (4)

3.3 **DATARESPONS**

3.3.1 **Identifiseer die aantal huise wat die mark sal verskaf as alle hulpbronne aan huise bestee is.**

- 12 000 ✓ (1)

3.3.2 **Hoeveel skole moet die regering voorsien om die sosiaal optimale toewysing te bereik?**

- 13 000 ✓ (1)

3.3.3 **Beskryf kortliks die term *markmislukking*.**

- Markmislukking vind plaas wanneer die kragte van vraag en aanbod nie hulpbronne doeltreffend toewys nie. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante beskrywing.) (2)

3.3.4 **Waarom is markte huiwerig om openbare goedere soos paaie te verskaf?**

- Dit verg 'n groot kapitaaluitgawe wat vir die private sektor uitdagend is. ✓✓
- Dit is moeilik om hoër pryse te hef en daarom word winste in die gedrang gebring. ✓✓
- Die aard van die goedere is nie-mededinger (verbruik deur een verminder nie die bedrag wat vir iemand anders beskikbaar is nie). ✓✓
- Sommige van die goedere is nie-uitsluitbaar (moeilik om te verhoed dat mense die goed gebruik). ✓✓
- Die koste om dit te produseer is te hoog, en die winsmarge is te laag. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

3.3.5 **Hoe kan die regering positiewe eksternaliteite aanmoedig?**

- Die regering kan subsidies verskaf wat produkte of dienste met positiewe eksternaliteite skep. ✓✓
- Byvoorbeeld, die subsidiëring van die produksie van skoon energie tegnologie om die aanvaarding van omgewingsvriendelike praktyke aan te moedig, wat tot verminderde besoedeling en verbeterde openbare gesondheid lei. ✓✓
- Subsidies aan verbruikers kan goedere of dienste met positiewe eksternaliteite meer bekostigbaar maak. ✓✓
- Die regering kan goedere en dienste lewer wat positiewe eksternaliteite genereer wanneer private markte dit onderproduseer. ✓✓
- Verskaf belastingtoegewings of krediete aan individue of besighede wat betrokke is by aktiwiteite wat positiewe eksternaliteite genereer. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord.) (2 x 2) (4)

3.4 **Bespreek kortliks nieprysmededinging en marktoetrede as kenmerke van monopolistiese mededinging.**

Nieprysmededinging

- Advertensies kan gebruik word om kliënte te lok. ✓✓
- Produkdifferensiasie maak goedere anders as dié van mededingers. ✓✓
- Verlengde inkopie-ure maak inkopies gerieflik vir kliënte. ✓✓

Marktoetrede

- Toegang is gratis en maklik, ✓ omdat daar geen hindernisse soos lisensies, permitte of patente is wat toegang beperk nie. ✓✓
- Dit is ook maklik vir besighede wat die mark wil verlaat om dit te doen. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)
('n Maksimum van 4 punte sal vir blote notering gegee word.) (4 x 2) (8)

3.5 **Waarom word negatiewe eksternaliteite as 'n gevolg van markmislukking beskou?**

- Negatiewe eksternaliteite word as 'n gevolg van markmislukking beskou omdat dit 'n situasie verteenwoordig waarin die mark nie hulpbronne doeltreffend toewys nie. ✓✓
- Dit skep 'n situasie van markmislukking waar die mark nie optimale uitkoms vanuit die perspektief van die samelewing as geheel bereik nie. ✓✓
- Markte is dikwels onvolmaak en daar kan 'n verskil tussen private en sosiale koste wees. ✓✓
- Die markprys weerspieël nie die volle produksiekoste nie, en sommige koste word gedek deur derde partye wat nie by die transaksie betrokke is nie. ✓✓
- Die markprys weerspieël nie die volle produksiekoste nie; die mark sal geneig wees om te veel van die goed of diens te produseer wat die negatiewe eksternaliteit genereer, wat tot 'n ondoeltreffende toewysing van hulpbronne lei. ✓✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord.)
(Ken 'n maksimum van 2 punte toe vir 'n blote lys van feite/voorbeelde)
(4 x 2) (8)
[40]

Kopiereg voorbehou SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

VRAAG 4: MIKRO-EKONOMIE **40 PUNTE – 30 MINUTE**

4.1 4.1.1 **Noem enige TWEE voorbeelde van eksplisiete koste.**

- Lone ✓
- Rente ✓
- Verhuring van grond ✓
- Uitgawes/Besteding aan grondstowwe ✓

(Aanvaar enige ander relevante korrekte antwoord.) (Enige2 x 1) (2)

4.1.2 **Waarom is die private sektor huiwerig om gemeenskapsgoedere te verskaf?**

- Produsente kan nie die goedere weerhou vir wanbetaling nie en word baie meer gedryf deur die ekonomiese motief in die poging. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2 x 1) (2)

4.2 **DATARESPONS**

4.2.1 **Identifiseer die markprys vanuit die grafiek hierbo**.

- P ✓ (1)

4.2.2 **Watter deel van die vraagkromme is elasties in die bostaande grafiek?**

- AB ✓/ Onderste segment/gedeelte ✓ / Laer segment/gedeelte ✓ (1)

4.2.3 **Beskryf kortliks die term *oligopolie.***

- Dit is ŉ markstruktuur wat oorheers word deur min verkopers wat ŉ gedifferensieerde of homogene produk verkoop. ✓✓ (2)

4.2.4 **Waarom is die vraagkromme van ŉ oligopolie geknik?**

- Oligopolieë tree anders op wanneer die pryse styg of daal. ✓✓
- Die vraagkromme van ŉ oligopolis word geknik omdat dit twee elastisiteite het, die boonste gedeelte is relatief onelasties terwyl die onderste deel relatief elasties is. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

4.2.5 **Hoe kan die regering toedelingsondoeltreffendheid wat deur oligopolieë veroorsaak word, regstel?**

- Hulle kan mededinging uit die buiteland nooi om skadelike praktyke van plaaslike oligopolieë te beperk ✓✓
- Die regering versterk die implementering van die Wet op Mededinging 89 van 1998 om mededinging te bevorder en uitbuiting en toewysende verdraaiings wat deur oligopolieë veroorsaak word, uit te wis. ✓✓
- Die regering het die Mededingingskommissie, Mededingingstribunaal en Mededingingsappèlhof gestig om die vlak van mededinging in die ekonomie te verbeter. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2 x 2) (4)

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

4.3 **DATARESPONS**

4.3.1 **Identifiseer, in die uittreksel hierbo 'n instansie, wat vir die ondersoek na anti-mededingende gedrag verantwoordelik is.**
- Die Mededingingskommissie ✓ (1)

4.3.2 **Watter instansie beslis oor die sake wat deur besighede ingedien word wat nie tevrede is met die beslissings wat deur die Mededingingstribunaal gemaak is nie?**
- Die Mededingingsappèlhof ✓ (1)

4.3.3 **Beskryf kortliks die term *implisiete koste.***
- Die waarde van vaardighede wat die entrepreneur besit en in die produksieproses gebruik word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

4.3.4 **Verduidelik die manier waarop dominante ondernemings hul markkragte kan misbruik.**

Sakeondernemings kan hul markmag misbruik deur:
- oormatige prysbepaling van goedere of diens, mededinging toegang tot 'n noodsaaklike fasiliteit weier, prysdiskriminasie (onregverdig kliënte verskillende pryse vir dieselfde goedere of dienste hef). ✓✓
- weiering om skaars hulpbronne aan 'n mededinger te verskaf. ✓✓
- verskaffers of kliënte aanspoor om nie met 'n mededinger te handel nie. ✓✓
- pryse te hef wat onder koste is om mededingers uit te sluit.
- bundeling van goed of dienste en die opkoop van 'n skaars inset wat deur 'n mededinger vereis word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

4.3.5 **Hoe kan klein, medium en mikro-ondernemings (KMMO's) tot die doelwitte van die mededingingsbeleid bydra?**
- Hulle bied meer mededinging wat monopolieë sal verhoed om hul mag te misbruik/sommige firmas verhoed om beperkende praktyke soos prysvasstelling te gebruik. ✓✓
- KMMO's is 'n aanduiding dat alle Suid-Afrikaanse ondernemings, klein en groot, gelyke geleenthede gebied het om aan die ekonomie deel te neem. ✓✓
- Die arbeidsabsorpsievermoë van kleinsakesektore is hoër as dié van ander groottes. ✓✓
- Die gemiddelde kapitaalkoste van die werk wat in die KMMO-sektor geskep word, is laer as in die groot sakesektor. ✓✓
- Hulle bied geleenthede vir aspirant-entrepreneurs, veral diegene wat werkloos, onder-indiens of afgelê is. ✓✓
- Werkers aan die kleiner kant van die skaal benodig dikwels beperkte of geen vaardighede of opleiding nie, hulle leer op die werk. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2 x 2) (4)

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

4.4 **Bespreek kortliks *openlike samespanning* en *stilswyende samespanning.***

Openlike samespanning

- Dit is ʼn organisasie van oligopolistiese sake wat ontstaan in ʼn bedryf met die spesifieke doel om ʼn kollektiewe monopolie te vorm. ✓✓
- Dit is wanneer oligopolieë openlik en formeel saamwerk. ✓✓
- Kartelle beheer die produksie van goedere en dit beïnvloed die pryse van produkte ✓✓ bv. OPEC (olie). ✓ (Maks. 4)

Stilswyende samespanning

- Die gedrag deur firmas word gemotiveer deur ʼn reëling wat nie formeel is nie. ✓✓
- Prysseine is dikwels die sleutelelement tot stilswyende samespanning. ✓✓
- Een besigheid verhoog sy prys in die hoop dat die mededingers hul pryse sal verhoog – so ʼn firma staan as ʼn prysleier bekend. ✓✓
- Wanneer die ander besighede met die verhoging volg, staan hulle bekend as prysvolgelinge. ✓✓
- Prysleiers is gewoonlik die sterkste en mees dominante besigheid waarvan die produksiekoste die laagste is. bv. staalbedryf, vervoerbedryf. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord)
(ʼn Maksimum van 4 punte moet toegeken word vir blote lys van feite)

(Maks. 4) (8)

4.5 **Ondersoek die voorwaardes waaronder volmaakte mededinging suksesvol bedryf kan word.**

- Die produksiekoste is laer as gevolg van allokatiewe doeltreffendheid. ✓✓
- Daar is geen hindernisse vir toegang tot die mark nie, aspirant-ondernemings kan maklik die mark betree. ✓✓
- Perfekte mark verhoog mededinging wat die pryse vir die verbruiker verlaag. ✓✓
- Perfekte mededinger produseer groot hoeveelhede en verkoop teen laer pryse wat die verbruiker bevoordeel. ✓✓
- Produkte is reeds in die mark bekend, daarom bespaar produsente op advertensies. ✓✓
- Verbruikers word nie uitgebuit nie aangesien mededingers prysnemers is en teen ʼn markprys verkoop. ✓✓
- Die produksiekoste is laer aangesien die firmas op die laagste punt van die gemiddelde kostekurwe produseer. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.)
(ʼn Maksimum van 2 punte kan vir blote lys van feite toegeken word.)

(4 x 2) (8)
[40]

TOTAAL AFDELING B: 80

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

AFDELING C

Beantwoord EEN van die twee vrae uit hierdie afdeling in die ANTWOORDEBOEK.

VRAAG 5: MIKRO-EKONOMIE

- **Met behulp van 'n grafieke bespreek in detail die verskillende ewewigsposisies onder volmaakte marktoestande. (26 punte)**
- **Waarom is Suid-Afrikaanse-staatsmonopolieë nie in staat om ekonomiese wins te behaal nie? (10 punte)**

INLEIDING

- 'n Perfekte mark is 'n markstruktuur wat bestaan uit baie verkopers van homogene produkte. ✓✓/ 'n Mark is 'n instelling of meganisme wat kopers en verkopers van goedere en dienste bymekaarbring. ✓✓/ 'n Markstruktuur is hoe markte georganiseer word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante antwoord.) (2)

LIGGAAM: HOOFDEEL

EKONOMIESE WINS

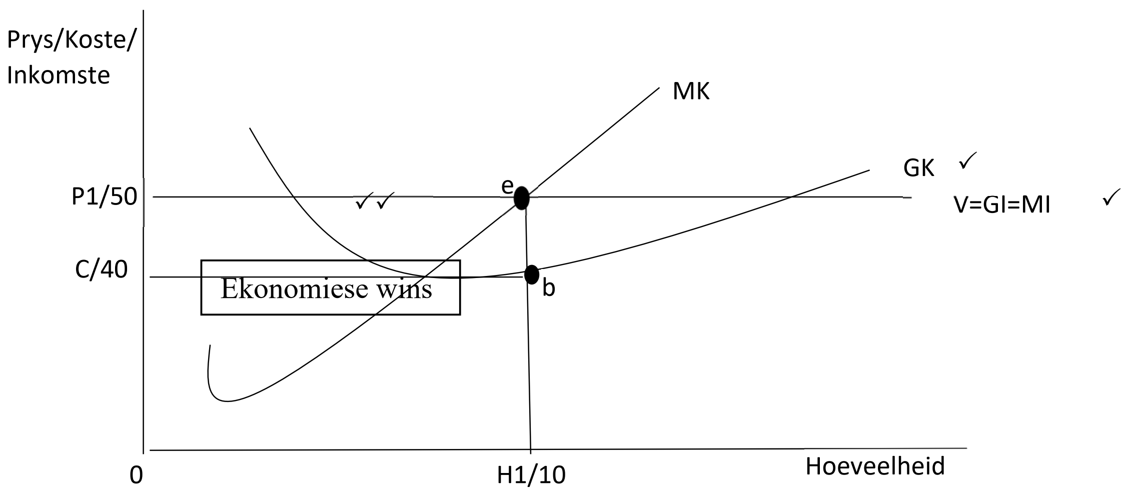

Puntetoekenning	
Korrekte teken en benoemings van kostekurwes	= 1 punt
Korrekte tekening en benoemings van inkomstekurwes	= 1 punt
Korrekte aanduiding van area (ekonomiese winste)	= 1 punt
Korrekte aanduiding van wins maksimeringspunt	= 1 punt
Maks.	= **4 punte**

- Die minimum punt van die korttermyn gemiddelde kostekurwe is laer as die markprys. ✓✓
- Die besigheid is in ewewig (maksimalisering van winste) by punt e waar MI = MK. ✓✓
- Totale inkomste is gelyk aan OH1 x OP1 (50 x 10) en die totale koste is gelyk aan OH1 x OC (40 x 10). ✓✓
- Die ekonomiese wins word deur gebied CP1EB (R100) verteenwoordig. ✓✓

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

NORMALE WINS

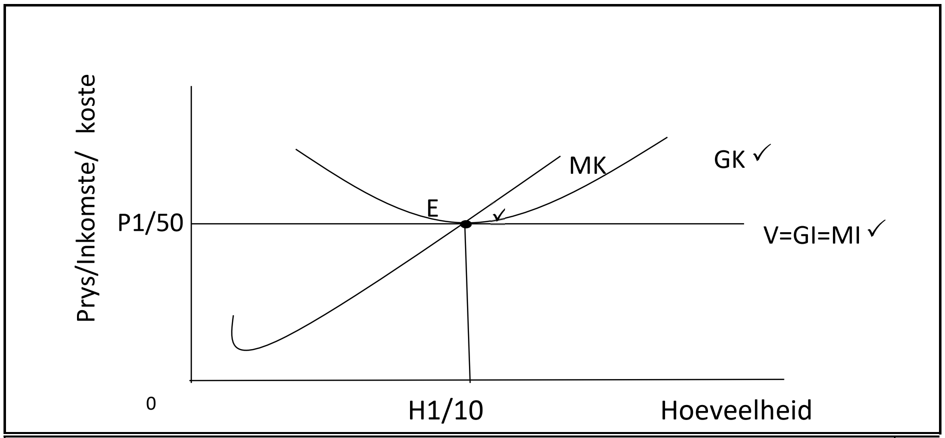

Puntetoekenning
Korrekte teken en benoemings van kostekurwes = 1 punt
Korrekte tekening en benoemings van inkomstekurwes = 1 punt
Korrekte aanduiding van normale wins = 2 punte
Maks. **= 4 punte**

Op punt e waar MK= MI sal die besigheid H1 produseer en teen markprys P 1 ✓✓

- Die laagste punt van GK raak aan die GI / MI ✓✓
- Dit impliseer dat GK = GI en totale koste (50x10) = totale inkomste (50 x10) ✓✓
- Normale wins is die minimum verdienste wat benodig word om die entrepreneur te verhoed om die mark te verlaat. ✓✓

EKONOMIESE VERLIES

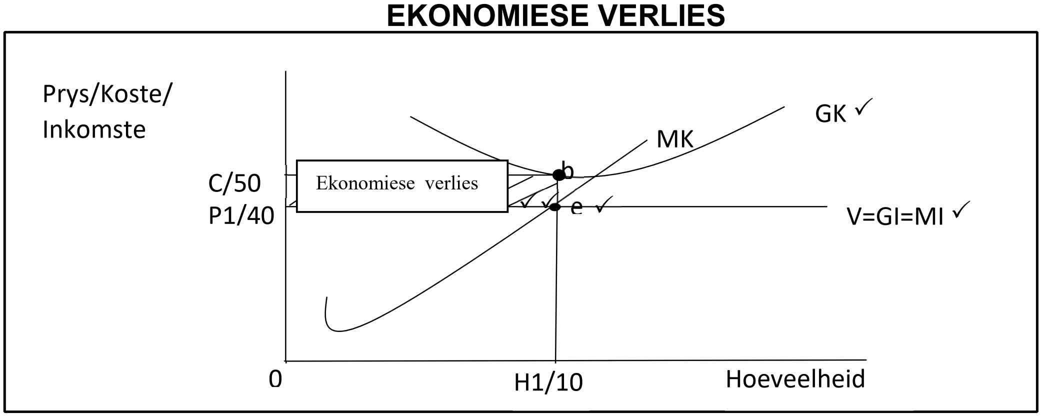

Puntetoekenning
Korrekte teken en benoemings van kostekurwes= 1 punt
Korrekte tekening en benoemings van inkomstekurwes = 1 punt
Korrekte aanduiding van minimalisering punt verlies = 1 punt
Korrektr aanduiding van area (ekonomiese verlies) = 1 punt
Maks. = 4 punte

- Die minimum punt van die korttermyn gemiddelde kostekurwe (GK) is bo die markprys. ✓✓
- Die besigheid is in ewewig (verlies minimalisering) op punt e waar PI = MK en die besigheid sal produseer teen hoeveelheid H1 en markprys P1. ✓✓
- Totale inkomste is gelyk aan OH1 x OP1 (10 x 40) en die totale koste is gelyk aan OC x OH1. ✓✓
- Die verlies word verteenwoordig deur die gebied P1CBE (100). ✓✓ (Maks. 26) (26)

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

ADDISIONELE DEEL

Waarom is die Suid-Afrikaanse-staatsmonopolieë nie in staat om ekonomiese wins te behaal nie?

- Monopoliefirmas in Suid-Afrika verskaf goedere en dienste aan die hele land en vind dit moeilik om baie hoë pryse vas te stel om wins te behaal. ✓✓
- Hulle word onderworpe aan regulasies wat bepaal dat die verkoopprys van hul produk vir die armes bekostigbaar is. ✓✓
- Hulle ervaar hoë onderhoudskoste as gevolg van die vernietiging van hul infrastruktuur wat hul winste in gevaar stel. ✓✓
- Inkomste blyk minder te wees as koste as gevolg van korrupsie en diefstal en nie-betaling deur ’n groot aantal gebruikers. ✓✓
- Monopolieë kan nie hul hoeveelhede manipuleer om die prys te verhoog nie, maar versuim om voldoende hoeveelhede te verskaf. ✓✓
- Die meeste monopolieë is parastatale waar aanspreeklikheid en swak bestuur ontbreek. ✓✓

(Ken ’n maksimum van 2 punte vir blote lys van feite toe.) (5 x 2) (10)

GEVOLGTREKKING

Dit is belangrik om daarop te let dat die bedryfsvraagkromme in perfekte markte, soos alle ander markstrukture, van links na regs afwaarts neig. ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte relevante en hoërorde antwoord.) (2)

[40]

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

VRAAG 6: MIKRO-EKONOMIE

- **Bespreek die faktore wat tot die wan-toedeling van hulpbronne in die mark lei in detail onder die volgende subopskrifte:**
  - **Ontbrekende markte (10 punte)**
  - **Gebrek aan inligting (8 punte)**
  - **Onbeweeglikheid van produksiefaktore (8 punte)**
- **Hoe doeltreffend is die regering se ingrypingstrategie oor die herverdeling van welvaart in Suid-Afrika? (10 punte)**

INLEIDING

Markmislukking is wanneer die kragte van vraag en aanbod nie hulpbronne doeltreffend toewys nie. ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte relevante inleiding.) (2)

LIGGAAM: HOOFDEEL

Ontbrekende markte

- Markte is onvolledig omdat hulle nie in die vraag na sekere goedere kan voorsien nie. ✓✓
- Openbare goedere (gemeenskaps- en kollektiewe goedere) is in groot aanvraag, maar word nie deur die mark verskaf nie as gevolg van die lae wins wat daaruit verkry word en die koste van kapitaal wat nodig is om te voorsien. ✓✓
- Aangesien private produsente nie hierdie goedere teen wanbetaling kan weerhou nie, is hulle huiwerig om hierdie goedere te verskaf. ✓✓
- Die regering verskaf dus hierdie goedere en dienste. ✓✓

- **Openbare goedere** ✓
- Dit sluit gemeenskaps- en kollektiewe goedere in en het twee kenmerke:
- Niemededinging: Verbruik deur een persoon verminder nie verbruik deur 'n ander individu nie, ✓✓ byvoorbeeld 'n vuurtoring. ✓
- Nie-uitsluitbaarheid: Verbruik kan nie beperk word tot diegene wat daarvoor betaal nie (parasiete kan dit gebruik), ✓✓ bv. radio en televisie ✓
- Maatskaplike voordele oortref private voordele, byvoorbeeld gesondheidsorg en onderwys. ✓✓
- Nie-weiering: Individue kan hulle nie van verbruik weerhou nie, bv. straatbeligting. ✓✓
- Oneindige verbruik, byvoorbeeld verkeersligte ✓

Gemeenskapsgoedere ✓

- Dit is goedere soos verdediging, polisiedienste, gevangenisdienste, straatbeligting, vloedbeheer, stormwaterdreinering en vuurtorings. ✓✓

Kollektiewe goedere ✓

- Dit is goedere soos parke, strandgeriewe en strate. ✓✓
- Markte is onvolledig en kan nie in die vraag na hierdie goedere voorsien nie. ✓✓
- Die regering verskaf openbare goedere wat bestaan uit vuurtorings, parke, paaie, brûe, ens. ✓✓

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

Merietegoedere ✓

- Dit is hoogs in aanvraag vir die algemene welvaart, maar nie hoog aangeslaan deur die mark nie, bv. gesondheidsorg, onderwys en veiligheid. ✓✓
- As mense die markprys vir hulle moes betaal, sou baie min verbruik word. ✓✓
- Die mark sal misluk omdat die mark minder as die verlangde hoeveelheid produseer. ✓✓

Niemerietegoedere ✓

- Dit is goedere wat oorverbruik word, byvoorbeeld sigarette en alkohol, dus word meer goedere geproduseer as wat sosiaal aanvaarbaar is. ✓✓
- Die regering verbied of verminder die verbruik van hierdie produkte deur belasting en verskaf inligting aan die bevolking oor die skadelike gevolge daarvan. ✓✓ (Maks.10) (10)

Gebrek aan inligting

- Verbruikers, werkers en entrepreneurs het nie die nodige inligting om rasionele besluite te neem nie. ✓✓
- Dit lei daartoe dat hulpbronne nie doeltreffend toegewys word nie. ✓✓
- Vir verbruikers om hul voordele te maksimeer, het hulle inligting oor goedere en dienste nodig. ✓✓
- Alhoewel tegnologie dit aan die verbruiker bied, het tegnologie vanselfsprekend volmaakte inligting. ✓✓
- Werkers is dikwels onbewus van werksgeleenthede. ✓✓
- Entrepreneurs het nie inligting oor koste, beskikbaarheid en produktiwiteit van produksiefaktore nie, wat hul doeltreffendheid beïnvloed. ✓✓

(Maks. 8 punte) (8)

Onbeweeglikheid van produksiefaktore

- Arbeid neem tyd om van een gebied na ŉ ander te beweeg en dit neem tyd om te verander aangesien die opleiding van arbeid duur is. ✓✓
- Die aanbod van geskoolde arbeid kan nie verhoog word nie as gevolg van die tyd wat dit neem om opgelei of opgevoed te word. ✓✓
- Fisiese kapitaal soos fabrieksgeboue of infrastruktuur soos telefoonlyne kan nie maklik hervestig word nie. ✓✓
- Strukturele veranderinge soos ŉ verandering van die vervaardiging van plastiekpakkies na papierpakkies of die verskuiwing van arbeidsintensiewe produksie na rekenaargebaseerde produksie vereis ŉ verandering in arbeidsvaardighede en werkpatrone. ✓✓

(Maks.8 punte)

(Maksimum 8 punte vir blote lys van feite/voorbeelde.)

(Maks. 26) (26)

SA EXAM PAPERS

SA EXAM PAPERS | This past paper was downloaded from saexampapers.co.za

BYKOMENDE DEEL

Hoe doeltreffend is die regering se ingrypingstrategie oor die herverdeling van welvaart in Suid-Afrika?
Die regering was effektief in die herverdeling van rykdom

- Suid-Afrika het een van die mees ongelyke welvaartverdeling ter wêreld. ✓✓
- Die regering gebruik het oordragte, maatskaplike besteding en BBSEB gebruik om ongelykhede wat deur apartheid geskep is, te verminder. ✓✓
- Die regering het beperkte gebruik gemaak van welvaartbelasting / 'n welvaartbelasting kan ongelykheid in rykdom verminder, terwyl dit ook bykomende inkomste bied. ✓✓
- Die regering het nie daarin geslaag om beduidende inklusiewe ekonomiese groei te bevorder nie. ✓✓
- Die regering het die onderwysbeleid suksesvol gebruik om geleenthede vir minderbevoorregtes te skep om kwalifikasies te verwerf en hoër inkomste te verdien. ✓✓
- Ten spyte van 'n paar positiewe maatreëls in die algemeen, was die regering ondoeltreffend om die welvaartsgaping te verminder namate dit steeds groter word. ✓✓

(Aanvaar enige ander korrekte relevante hoë-orde reaksie)
('n Maksimum van 4 punte sal toegeken word vir blote notering/feite)

(Maks. 10) (10)

GEVOLGTREKKING

Die regering moet ingryp om hierdie markte te help om beter te funksioneer en 'n billiker verdeling van rykdom en inkomste te bevorder om die lewenstandaard in die land te verbeter. ✓✓
(Aanvaar enige ander korrekte relevante hoë-orde gevolgtrekking.) (Maks. 2) (2)
[40]

TOTAAL AFDELING B: 40
GROOTTOTAAL: 150

Kopiereg voorbehou

SA EXAM PAPERS